

la casa agullana i el castell de cabrera

per
P. NEGRE i PASTELL

En la sèrie d'articles, tan interessants i ben documentats que el Dr. Jaume Marquès i Casanovas publica cada setmana a **Los Sitios** amb el títol de **Indrets de Girona**, en va publicar un el dia 3 d'octubre del passat any 1982 dedicat a l'antic castell de Cabrera, després anomenat de Requesens, que formava part del sistema defensiu de la nostra Ciutat. Em va interessar especialment. En primer lloc em donava la solució a un enigma que no em podia explicar. Quan investigava per a preparar els treballs que sobre el castell i el llinatge de Requesens vaig publicar als Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, vaig trobar-me amb un document en el qual un membre de la família Sarriera, de Girona, es titulava senyor del castell de Requesens. Aleshores el castell (em refereixo naturalment al que es troba a les muntanyes de les Alberes) pertanyia a la casa dels vescomtes de Rocabertí. Com podia per tant un Sarriera atribuir-se el senyoriu del cèlebre castell? L'esmentat article del Dr. Marquès m'ha donat la solució. Després de la guerra civil, posteriorment a l'any 1471, molts béns que havien estat de la casa de Cabrera foren adjudicats al Batlle General de Catalunya, Joan de Sarriera, senyor de les Torres de Palau Sa Costa. El seu germà i successor, Antic de Sarriera l'any 1522 actuava com a senyor directe del castell de Requesens abans de Cabrera, (nom que va conservar juntament amb l'altre) de la ciutat de Girona. Per tant els Sarriera foren senyors d'aquest castell o força que formava part del recinte fortificat de Girona, però en cap manera de l'antiquíssim castell situat a les Alberes. El que era per a mi un enigma, així quedava explicat; però no és aquest l'objectiu d'aquest escrit, sinó estudiar la possible relació del castell de Cabrera o Requesens amb la casa Agullana de Girona. En el meu treball sobre aquesta casa, publicat primerament en el Programa de les Fires de Girona de l'any 1974 i després, reproduït en el meu treball «Cases senyoriales gironines» (Annals de l'Institut d'Estudis gironins (any 1978) —refutava l'absurda denominació de «Palau del Vescomtat» donada a la casa Agullana (com ho havia ja refutat també en el meu treball sobre el llinatge de Requesens, publicat als esmentats Annals, de l'any 1955; no obstant, suposava que la casa Agullana estava edificada en el solar on hi havia hagut el castell o fortalesa dels Cabrera a l'Edat Mitjana. No és pas ben bé així. Com fa notar el Dr. Marquès en el seu excel·lent treball, el castell o força de Cabrera es trobava situat dintre del recinte de les velles muralles, mentre que la casa Agullana, si bé hi era propera, quedava situada a l'exterior d'aquelles. Després d'haver estat publicat el meu treball sobre la casa d'Agullana, ha aparegut una obra extraordinària. Es tracta del llibre **Quinze generacions d'una família catalana**. El seu autor, l'eminent investigador de la nostra literatura i

competentíssim historiador Dr. Martí de Piquer, comte de Casa-Dávalos, catedràtic de la Universitat, President de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Descendent i hereu de l'antiga casa Agullana, de Girona, i en possessió del seu arxiu, la seva obra és documentadíssima i en ella hi ha diferents capítols dedicats precisament a aquella antiga i il·lustre família gironina. Tot quant segueix, és procedent d'aquesta magnífica obra i per tant rigorosament històrica.

La família Agullana en el darrer quart del segle XVI habitava una casa propera a l'església de Sant Martí Sa Costa. Tenia la seva entrada principal en el carrer que procedent de la plaça de l'Oli porta a l'antic convent de Sant Domingo. Avui la major part d'aquest carrer són escales, amb les quals afrontava dita casa per la part de ponent i tramuntana. A migdia estava limitada per l'escalinata que puja a l'església de Sant Martí i finalment per la part de llevant, amb el carrer que procedent de la pujada del Carme passa davant del seminari i església de Sant Martí fins a arribar a les escales del carrer de l'Escola Pia. Aquest edifici era anomenat la «casa vella», puix la família Agullana posseïa un altre immoble, originàriament totalment independent del descrit, separats un de l'altre per la Pujada de Sant Domingo; per anar d'un edifici a l'altre calia travessar el carrer. Per obviar aquest inconvenient, Dn Joan Agullana i des Miquel, que aleshores les posseïa, va demanar i obtenir del Lloc-tinent de Batlle General de Catalunya, Ferrando Maymó, una llicència, signada a Girona el 21 d'abril de 1583 per a construir un pont que unís les dues cases, vella i nova, de manera que es pogués anar de l'una a les habitacions de l'altra. Es troba a la part alta o superior de la Pujada de Sant Domingo, de manera

que encara avui conserva la seva dignitat, fa notar Dr. Martí de Piquer, en la seva obra. Don Joan d'Agullana va morir l'any 1589, succeint-lo el seu fill Rafael d'Agullana i de Sarriera.

Aquest nou hereu de la casa Agullana va morir molt jove —tenia 25 anys— en començar el setembre de l'any 1601, casat amb una seva cosina, però sense successió. Pel novembre del mateix any, hom va procedir a l'inventari dels seus béns. Gràcies a aquest document sabem que la residència dels Agullana constava de dues cases: la vella, de la qual ja hem parlat, i la «casa nova o principiada» com l'anomena el document, segurament perquè no estava encara acabada, amb el seu pati o placeta davant del portal de la casa principal, de manera que quedaven separades una de l'altra per la pujada de Sant Domingo. Amb la casa nova hi havia compresos dos horts, situats a la part de tramuntana de la mateixa casa. Per tant la casa nova, amb el seu pati o placeta i horts afrontava a la part de llevant amb la Pujada de Sant Domingo; a migdia amb la casa de mossèn Francesc Vidal, escrivà de la Cort eclesiàstica i part amb honors de «micer» Jaume Vives, doctor en Dret; a ponent, part amb un carrer que no passa (o sigui que no té sortida), part amb un hortet o eixida de la casa de N... (no diu el nom) i part amb la «murada» (o sigui la muralla); finalment, a cercó tramuntana, part amb dita murada i torre i part amb carrer públic. Aquesta torre és la que hi ha junt a les escales del Carrer de l'Escola Pia, davant l'església de sant Felip Neri i que segons el Dr. Marquès, entre els anys 1056 i 1060 s'anomenava Torre Vescomtal, sens dubte perquè formava part de la fortalesa dels Cabrera. És indubtable, per tant, la proximitat de la casa nova o «princiada», com l'anomena el docu-

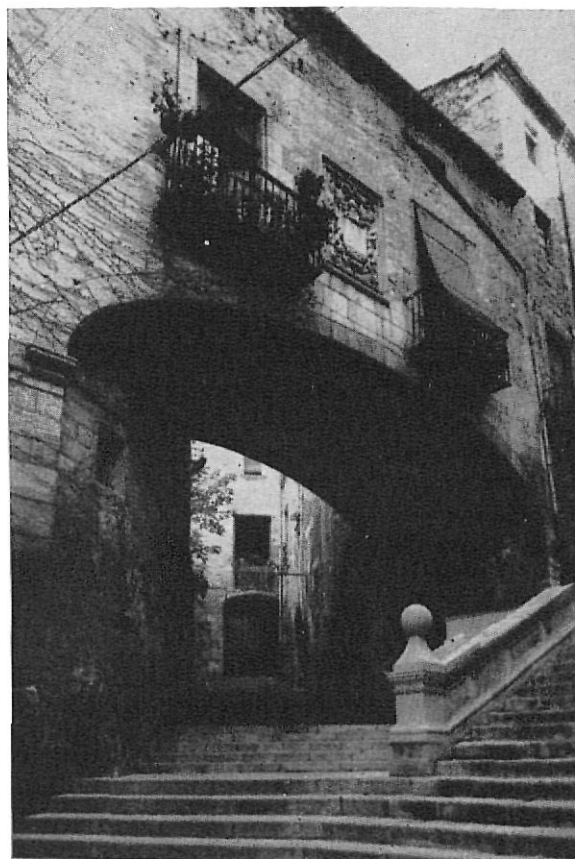

Pujada de Sant Domènec

ment, dels Agullana amb el castell o força de Cabrera, dita també de Requesens, encara que estigués situada a l'altra part de la muralla, amb la qual afrontava per Ponent i Tramuntana. El solar on els Agullana edificaren la part nova de la seva casa havia estat una dependència de l'antic castell? Estigué relacionat amb el mateix? És molt possible. Seria molt interessant saber a qui varen comprar els Agullana aquest local, fos o no edificat quan l'adquiriren. Hem vist que els Sarriera havien estat senyors del castell de Requesens, de Girona, ¿Varen comprar l'immoble a aquesta família, amb la qual estaven emparentats després d'haver tingut amb ella unes terribles discòrdies? Seria molt interessant poder esbrinar-ho, ja que com diu molt bé el Dr. Marquès en el seu article, en parlar del castell de Cabrera i les seves immediacions, es tracta d'un tema encara poc conegut i molt interessant perquè és relacionat amb aquella part de Girona amb les seves muralles i forteses que la defensaven. Possiblement a l'arxiu dels Agullana es podria trobar algun document que ho aclarís. Abans d'acabar, crec que és d'interès referir-me a la construcció del segon pont, que unia les dues cases vella i nova de la família Agullana.

Mort sense successió, com ja hem dit, Rafael d'Agullana, a començos de setembre de l'any 1601, va succeir-lo, en virtut de les disposicions testamentàries del seu pare, la seva germana Lionor, joveneta aleshores encara soltera. Ordenava el seu pare en el testament que en cas de recaure en ella l'herència, el seu marit i després els seus fills haurien de portar el nom i armes dels Agullana, sens mixtura de cap classe. De conformitat amb aquestes disposicions, Lionor d'Agullana, l'any 1604 va casar-se amb el noble aragonès don Martín Sanz de Latrás, fill segon d'una nobilíssima família. El seu germà gran, don Juan Sanz de Latrás fou el primer comte d'Aatarés. Des d'aleshores don Martín Sanz de Latrás prengué el nom d'Agullana.

Don Martí i donya d'Agullana posaren el major interès a embellir el seu palau i varen esforçar-se a acabar les obres de la casa nova. Això va fer més acusat el distanciament entre els dos immobles només comunicats per l'antic pont que unia les dues cases. Calia, doncs, fer-ne un altre per la part de les escales que pujaven a Sant Martí. Per tant, el 23 de maig de l'any 1623 el noble matrimoni va adreçar als Jurats de la ciutat de Girona la petició del corresponent permís per a l'edificació del nou pont, que unís les dues cases, amb el plànol corresponent. Això va provocar l'oposició i ferma protesta del Prior del monestir dels PP. Predicadors de l'ordre de Sant Domingo. L'assumpte fou discutit apassionadament; es formaren dos bàndols els Jesuïtes de Sant Martí anaven a favor dels Agullana, així com les seves amistats; en canvi també els dominics tingueren els seus valedors: la noble dona

Pont de la casa Agullana

Maria de Cardona i de Raset vídua del noble Jaume de Cardona, que habitava a la plaça de l'Oli protestà fermament amb el pretext que aquesta obra perjudicava notablement la seva casa. Els dominics allegaven que la construcció d'aquest pont dificultaria el normal trànsit dels fidels vers el monestir i impediria el pas de les processons que aquells religiosos organitzaven. Total que la qüestió s'enverinà i fou discutida apassionadament per espai de vuit anys, fins que finalment Dn Martí d'Agullana obtingué les degudes llicències. Immediatament va procedir a la seva construcció pel mes de juny de l'any 1631. Al cap de sis mesos, abans de l'any nou, l'obra era ja acabada.

Don Martí posà el màxim interès per aquesta obra per a la qual tant havia hagut de bregar. Comentant aquest afer diu Dn Martí de Riquer «ens hem de felicitar pel seu èxit, car aquest pont encara conserva la seva elegància al bell mig de la vella Girona, ja que es tracta d'un dels indrets més bells i més monumentals de la ciutat de Girona. Aquest pont és encara avui motiu de just orgull dels gironins i la seva reproducció fotogràfica no manca mai en les col·leccions de postals i a les vistes monumentals de la ciutat».

casa agullana